

Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Kültür Okuryazarlığı Açısından İncelenmesi

Murat PALA, Millî Eğitim Bakanlığı, muratpala_24@msn.com, Türkiye, 0009-0006-0689-5054

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş : 13.02.2024 Kabul: 26.04.2024 Makale türü: Araştırma makalesi	Kültür okuryazarlığı, bireylerin kendi kültürlerini anlamaları ve farklı kültürlerle etkileşimde bulunma yeteneklerini ifade eder. Bu beceri, kendi kültürünü tanımak, farklı kültürleri anlamak ve değerlendirmek, önyargıları azaltmak ve toplumsal uyumu güçlendirmek için gerekli olan bilinç, duyarlılık ve esnekliği içerir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumsal etkileşimi, kültürel çeşitliliği ve tarihî bağlantıları anlamalarını sağlamayı amaçlar. Çalışmada ilkökul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kültür okuryazarlığı doküman inceleme formu kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışmada dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında kültür okuryazarlığıyla ilişkili kazanımlar incelenmiştir. Belirlenen kazanımlarda kültür okuryazarlığının tüm alt boyutlarına yer verildiğine ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersi genelinde kültür okuryazarlığına vurgu yapılırken, bu vurguların öğrenme alanlarına göre değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca kültür okuryazarlığı ile ilgili kazanımların bilişsel ve duyuşsal alanda yer aldığı ancak psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmediğine ulaşılmıştır. Çalışma sonuçları doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur. Anahtar kelimeler: Kültür okuryazarlığı, öğretim programı, sosyal bilgiler, ilkökul
Atf	Pala, M. (2024). Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi. <i>International Journal of Progression and Development in Education</i> , 2(1),29-42 https://doi.org/10.5281/zenodo.11079911

Investigation of Fourth-Grade Social Studies Curriculum Outcomes in Terms of Cultural Literacy

Murat PALA, Ministry of National Education, muratpala_24@msn.com, Turkey, 0009-0006-0689-5054

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 13.02.2024 Accepted: 26.04.2024 Article type: Research article	Cultural literacy is the ability to understand and interact with different cultures, including awareness, sensitivity, and flexibility to recognize one's own culture, evaluate different cultures, reduce prejudices, and strengthen social cohesion. Social studies is a course that facilitates this interaction between individuals and cultures. The social studies course aims to provide students with an understanding of the interaction between societies, cultural diversity, and historical connections. This study examines the achievements of the fourth-grade social studies curriculum in terms of cultural literacy. The study used a document analysis design, one of the qualitative research methods, and the cultural literacy document analysis form as a data collection tool. This study examines the achievements related to cultural literacy in the fourth-grade social studies curriculum. The determined outcomes include all sub-dimensions of cultural literacy. Although cultural literacy was emphasized throughout the social studies course, the study found that these emphases varied depending on the learning areas. In addition, it was found that the acquisitions related to cultural literacy were included in the cognitive and affective domains, but no acquisitions were included in the psychomotor domain. The study presented several suggestions based on its results. Keywords: Cultural literacy, curriculum, social studies, primary school.

GİRİŞ

Bireylerin kendi kültürlerini tanımaları önemlidir. Ancak küreselleşme bireylerin kendi kültürlerini tanımalarının yanı sıra farklı kültürlerle etkileşimde bulunmalarına olanak tanır. Küreselleşme, farklı toplumlar arasındaki sınırların ortadan kalkmasına ve çeşitli milletlerin bir araya gelerek kültürel zenginlik oluşturmalarına katkı sağlar. Ayrıca, bireylerin iletişim kurdukları kişilerin farklı kültürleri hakkında bilgi sahibi olmaları, kendi kültürlerini yansıtırken farklı kültürlerden gelen etkileşimleri anlamalarına ve buna göre davranmalarına yardımcı olacaktır (Kafadar ve Şan, 2021). Bu nedenle dünyada birçok alanda meydana gelen değişiklikleri daha etkili bir şekilde kavrayabilmek için kültür okuryazarlığı becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır (Yatkın Bozkurt vd., 2020).

Çok çeşitliliğe sahip bir dünyada, kültür okuryazarlığı uyum içinde birlikte yaşamak için önemli bir araçtır. Kültür okuryazarlığı, günlük yaşamda başkalarını anlamak için gereken bir dizi tutum (dahil olma, hoşgörü ve empati) ve beceriler olarak tanımlanır (Garcia-Mila, vd., 2021). Kültür okuryazarlığı; bireyin kendi kültürünün ve diğer kültürlerin farkına varması, tanınması, kültürel normlara ve düşüncelere uygun davranış geliştirmesi, empatik bir yaklaşım ile değerlendirmelerde bulunması için sahip olması gereken bilgi, tutum, anlayış ve becerileri kapsamaktadır (Aşkar vd., 2023). Kültür okuryazarlığı, bireylerin çevresindeki ve dünyadaki çeşitli kültürleri anlama ve bu kültürlerle karşı uygun davranış kalıpları geliştirme sürecini ifade eder. Aynı zamanda, kültür okuryazarlığı bireylerin empati yeteneklerini artırarak, kendi kültürleri veya diğer kültürler hakkında daha derin bir anlayışa sahip olmalarına olanak tanır (Dündar ve Kızık, 2023). Kültür okuryazarlığı, günümüz küreselleşen dünyasında bireylerin sosyal, kültürel ve tarihsel bağlam içinde etkili bir şekilde iletişim kurma ve anlama becerilerini içeren önemli bir konsepttir. Kültür okuryazarlığı çoğul kültür ortamlarında bireyin başkalarını anlamasına, kendini anlatmasına, kültürel farklılıklardan kaynaklanan iletişim sorunlarının üstesinden gelmesine; birlikte yaşama ve kültürlerarası alışveriş gibi çağımız değerlerinin oluşturulmasına katkı sağlar. Kültür okuryazarlığı birçok alan becerileriyle olduğu gibi sosyal bilimler alan becerileri ile ilişkilendirilebilir (Aşkar vd., 2023).

Sosyal bilimlerin ilköğretime yansımaları olan bilgiler dersi, öğrencilere toplumlarını anlama, değerlendirme ve bu toplumlar içinde etkili bir şekilde hareket etme yetenekleri kazandırmayı amaçlayan temel bir alan oluşturur. Ancak, bu hedeflere ulaşmak için sadece tarih ve coğrafya bilgilerinin ötesine geçmek önemlidir. Günümüzün küreselleşmiş dünyasında, bireylerin kültürel çeşitlilikle başa çıkma, farklı bakış açılarını anlama ve kültürel etkileşimleri etkili bir şekilde yönetme becerilerine sahip olmaları giderek daha kritik hale gelmiştir. Kültür okuryazarlığı eğitimi, bireylerin kültür unsurlarını anlayabilmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler buradan hareketle kültürün değişim ve sürekliliğini, geçmişteki ve şimdiki durumunu bütüncül bir şekilde sunmaktadır. Dünyada ve ülkemizde meydana gelen değişimler, bilgi birikiminin artması, toplumun ve bireyin beklentilerinin karşılanması Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (SBDÖP)'ni da etkilemektedir (Çelik ve Güleç, 2023).

Kültür okuryazarlığı, bireylerin kendi kültürlerini anlamalarının ötesinde, farklı kültürleri anlama, değerlendirme ve bu kültürlerle etkileşime geçme becerilerini içerir. Bu beceriler, kültürel çeşitliliğin giderek arttığı bir dünyada, öğrencilere daha geniş bir perspektif kazandırarak öğrencilerin kültürel zenginliği anlamalarına ve küresel bağlamda daha etkili bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olabilir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumları anlama, değerlendirme ve bu toplumlarda etkili bir şekilde yer alabilme yeteneklerini kazandırmayı amaçlar. Bu bağlamda SBDÖP'nin, öğrencilere kültür okuryazarlığı kazandırmak amacıyla ne kadar etkili olduğunu değerlendirmek önemlidir.

Kültür okuryazarlığı ve sosyal bilgiler dersinin ilişkisi üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Egüz (2021), kültürel okuryazarlık becerilerinin temelini oluşturan birçok konu ve kavramın SBDÖP'de yer aldığını ifade etmiştir. Çelik ve Güleç (2023), sosyal bilgiler ders kitaplarının kültür okuryazarlığı kazandırma düzeyinin yeterli olduğunu vurgulamıştır. Setemen ve arkadaşları (2023), ilkökul öğrencilerinin kültür okuryazarlığı düzeylerinin sosyal bilgiler öğrenimini olumlu yönde etkilediğine ulaşmıştır. Dere ve arkadaşları (2022), SBDÖP'de kültür okuryazarlığın yer alabileceğini ifade etmiştir. Dündar ve Kızık (2023)'a göre sosyal bilgiler öğretmenleri, kültür okuryazarlığını kültürel farkındalık olarak açıklamıştır. Ayrıca SBDÖP'nin kültür aktarımındaki rolünü irdeleyen çalışmalar (Çulha, 2009; Gürel ve Çetin, 2018; Pehlivan ve Kolaç, 2016) da mevcuttur. Yapılan çalışmalara bakıldığında 4. sınıf SBDÖP'te yer alan kazanımlarla kültür okuryazarlığının ilişkisine yönelik herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin toplumlararası etkileşimi, kültürel çeşitliliği ve tarihî bağlantıları anlamalarını amaçlar. Bu nedenle öğretim programlarının kültür okuryazarlığı kazanımları üzerindeki vurgularını incelemek, eğitim sistemimizin kültürel farkındalığı artırma ve kültürel çeşitliliği kutlama konusundaki etkisini değerlendirmek önemlidir. Bu nedenle çalışmada ilkökul 4. sınıf SBDÖP'deki kazanımların, kültür okuryazarlığı becerisi ile ne kadar ilişkili olduğunu incelenmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 4. sınıf SBDÖP'nin kültür okuryazarlığına yönelik kazanımları incelenmiştir. Öğretim programında kültür okuryazarlığının hangi alt boyutlarına yer verildiği ve hangi öğrenme alanları içinde kültür okuryazarlığına vurgu yapıldığını belirlemek hedeflenmiştir. Ayrıca belirlenen kazanımların bilişsel, duyuşsal ve devinsel/psikomotor alanlara taksonomik olarak dağılımı incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelenmesinde, konuyla ilgili basılı ve elektronik materyallerin analizi yapılarak verilere ulaşılabılır (Bowen, 2009; Karasar, 2017) ve araştırılan konuyla ilgili dokümanların detaylı bir incelemesi gerçekleştirilir (Kıral, 2020; Robson, 2017). Doküman incelemesinde dokümanlardan toplanan araştırma verileri kontrol edilir, analiz edilir ve sorgulanır. Eğitim çalışmalarında veri kaynağı olarak öğretim programları kullanılabilir (Sığırı, 2021). Doküman incelemesi, öğretim programlarının metinlerini detaylı bir şekilde analiz etme imkânı tanır. Bu kapsamda çalışmada 4. sınıf SBDÖP'de

kültür okuryazarlığıyla ilişkili kazanımlar incelendiği için doküman incelemesi yapılmıştır. Çalışmada sadece 4. sınıf SBDÖP'te yer alan kazanımların incelenmesinin sebebi sosyal bilgiler dersinin ilkokullarda 4. sınıfta okutulmasıdır.

İncelenen Dokümanlar

Çalışmada 2023 yılında güncellenen 4. sınıf SBDÖP kazanımları incelenmiştir. SBDÖP'de dördüncü sınıf düzeyinde yer alan tüm kazanımlar kültür okuryazarlığı açısından incelenmiş ve kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlar çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada, kültür okuryazarlığını kapsayan kazanımların belirlenmiş olması sebebiyle, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, belirli ölçütleri yerine getiren durumların seçilmesi olarak kabul edilir (Patton, 2014).

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak kültür okuryazarlığı doküman inceleme formu kullanılmıştır. Bu formun alt boyutları ve içerikleri şu şekildedir (Aşkar vd., 2023):

Kültürü kavrama: kültürel kavramları tanımak, kültür unsurlarını fark etmek, kendi kültürünü fark etmek, kültürel benzerlik ve farklılıkları ayırt etmek.

Kültürü sürdürme: kültürel etkinliklere katılmak, sosyal sorumluluk almak, kültürel mirası korumak.

Kültürel etkileşim: dil kültür ilişkisini fark etmek, farklı kültürleri keşfetmek, empati yapmak, çoğul kültürlü ortamda yaşamak.

Kültür okuryazarlığı doküman inceleme formu kullanılarak 4. sınıf SBDÖP kazanımlarından veriler toplanmıştır. Kültür okuryazarlığıyla bağlantılı olduğu düşünülen kazanımların belirlenmesinde, kazanımların içerikleri ve açıklamaları dikkate alınmıştır. Kültür okuryazarlığıyla doğrudan ve dolaylı ilişkili kazanımlar seçilmiştir. Sonrasında veriler tablolar vasıtasıyla görselleştirilmiş ve rapor haline getirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Veri analizi sürecinde geçerlilik ve güvenilirliğin temin edilmesi, elde edilen bulguların tutarlı ve anlamlı olması için bir sınıf eğitimi ve bir sosyal bilgiler eğitimi uzmanının görüşleri alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Kazanımların kültür okuryazarlığıyla ilişkisini belirleme süreci, araştırmacı ve iki uzman tarafından on beş gün arayla iki defa gerçekleştirilmiştir. Ardından, ilişki belirleme işlemlerinin sonuçları arasındaki iç tutarlılık karşılaştırılmıştır. İç tutarlığı sağlayabilmek adına, işlemler arasında en az %80 oranında görüş birliği sağlanmış olmalıdır (Miles ve Huberman, 1994). Yapılan iki işlem arasında %91 oranında görüş birliği sağlanmıştır. İlişkili kazanımların belirlenmesinde kararsız kalınan kazanımlar için tekrardan uzman görüşü alınmış ve tüm kazanımlarda görüş birliği sağlanmıştır. Örneğin, aynı kazanım birden fazla okuryazarlık alt boyutuyla ilişkilendirildiğinde uzman görüşleri doğrultusunda baskın olan alt boyut tercih edilmiştir. Ayrıca çalışmanın geçerliğini sağlamak amacıyla kültür okuryazarlığıyla ilişkili örnek kazanımlara bulgular kısmında yer verilmiş ve çalışmanın her aşaması ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizinde betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bu analizde, veriler önceden belirlenmiş konu başlıkları altında özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu amaçla çalışmada 4. sınıf SBDÖP’de kültür okuryazarlığıyla ilişkili kazanımların; kültür okuryazarlığının hangi alt boyutunda ve hangi öğrenme alanlarında yer aldığı belirlenmesi ile kazanımların taksonomik olarak sınıflandırılmasında betimsel analiz kullanılmıştır. Kültür okuryazarlığı doküman inceleme formu kullanılarak veriler toplanmış, gruplanmış, bulgulara ulaşılmış ve bulgular yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Sınırlılıklar

Çalışmada doküman incelemesi yöntemini kullanmıştır. Ancak bu yöntem, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kazanımları üzerindeki etkileşimlerini, sınıf içi deneyimleri ve öğretmen-öğrenci etkileşimlerini yeterince yakalayamayabilir. Bu durum, farklı veri toplama yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu anlamına gelebilir.

Çalışma dördüncü sınıf öğretim programı üzerine odaklanmıştır. Bu, SBDÖP ile ilgili genel bir anlayış oluşturmak açısından sınırlayıcı olabilir. Farklı sınıf düzeyleri üzerine genişletilmiş bir çalışma, sonuçların genelleştirilebilirliğini artırabilir.

Araştırma belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Ancak, öğretim programlarının zaman içinde değişebilir olması, öğretim programlarındaki güncellemeler ve değişiklikler çalışmanın geçerliliğini sınırlayabilir.

Çalışma kültürel okuryazarlık konusunda sadece ilkokul 4. sınıf SBDÖP’deki kazanımları değerlendirmiştir. Sosyal bilgiler dersi ve kültür okuryazarlığının ilişkisine yönelik diğer faktörlerin göz önüne alınmaması sonuçların eksik kalmasına neden olabilir.

BULGULAR

Bu bölümde SBDÖP’nin kültür okuryazarlığıyla ilişkili kazanımların; kültür okuryazarlığının alt boyutlarına dağılımına, sayılarına, öğrenme alanlarına ve taksonomik alanlara dağılımına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Kazanımların kültür okuryazarlığı alt boyutlarına dağılımı

Alt Boyut	Kazanım Kodu	Kazanım Sayısı
Kültürü Kavrama	SB.4.2.4., SB.4.2.2., SB.4.2.3.	3
Kültürü Sürdürme	SB.4.6.4.	1
Kültürel etkileşim	SB.4.1.4., SB.4.1.5., SB.4.7.4., SB.4.7.3., SB.4.7.2., SB.4.7.1.	6
Toplam		10

Tablo 1’de 4. sınıf SBDÖP’de yer alan kazanımların kültür okuryazarlığı alt boyutlarına dağılımına bakıldığında tüm alt boyutlara yönelik kazanımlara yer verildiği görülmektedir. En fazla kazanım *kültürel etkileşim* alt boyutunda yer alırken en az kazanım *kültürü sürdürme* boyutunda yer almıştır. Kültür okuryazarlığının alt boyutlarıyla ilişkilendirilen bazı örnek kazanımlar;

Kültürü kavrama;

“SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.”

Kültürü sürdürme;

“SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.”

Kültürel etkileşim;

“SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.”

Tablo 2. Kültür okuryazarlığıyla ilişkilendirilen kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımı

Öğrenme Alanı	Kazanım Kodu	Kazanım Sayısı
Birey ve Toplum	SB.4.1.4., SB.4.1.5.,	2
Kültür ve Miras	SB.4.2.4., SB.4.2.2., SB.4.2.3.	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	--	--
Bilim, Teknoloji ve Toplum	--	--
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	--	--
Etkin Vatandaşlık	SB.4.6.4.	1
Küresel Bağlantılar	SB.4.7.4., SB.4.7.3., SB.4.7.2., SB.4.7.1.	4
Toplam		10

Tablo 2’de kültür okuryazarlığıyla ilişkilendirilen kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanları hariç diğer tüm öğrenme alanlarının kazanımlarında kültür okuryazarlığına yer verildiği görülmektedir. Kültür okuryazarlığıyla ilişkili en fazla kazanıma Küresel Bağlantılar ve Kültür ve Miras öğrenme alanında yer verilmiştir. Öğrenme alanları içerisinde kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların bazıları şunlardır:

Birey ve Toplum: “SB.4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.”

Kültür ve Miras: “SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.”

Etkin Vatandaşlık: “SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.”

Küresel Bağlantılar: “SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir”.

Tablo 3. 4. sınıf SBDÖP’te kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre taksonomik olarak dağılımı

Bilişsel	Duyuşsal	Devinişsel/Psikomotor
Bilgi	SB.4.7.1. Alma	-- Algilama --
Kavrama	SB.4.2.4. Tepkide bulunma SB.4.7.2.	SB.4.1.4. Kurulma --
Uygulama	SB.4.2.1. Değer verme SB.4.2.2.	SB.4.1.5. Kılavuz denetiminde -- SB.4.7.4. yapma
Analiz	SB.4.2.3. Örgütlenme SB.4.7.3.	-- Mekanikleşme --
Sentez	--	Karmaşık davranış --
Değerlendirme	SB.4.6.4. Kişilik haline getirme	-- Durum uydurma -- Yaratma --

Tablo 3’te 4. sınıf SBDÖP’te kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara göre taksonomik olarak dağılımına yer verilmiştir. Buna göre kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların en fazla bilişsel alanda olduğu, psikomotor alana yönelik olarak hiçbir kazanıma yer verilmediği görülmüştür. Kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların alan taksonomilerine yönelik örnekler şunlardır:

Bilişsel: “SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.”

“SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.”

Duyuşsal: “SB.4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar.”

“SB.4.7.4. Farklı kültürlere saygı gösterir.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

4. sınıf SBDÖP’de yer alan kazanımlarda kültür okuryazarlığının tüm alt boyutlarına yer verildiğine ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilere hem kendi kültürlerini hem de farklı kültürleri tanıma ve anlama becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Programda kültür okuryazarlığı ile ilişkili en fazla kazanıma kültürel etkileşim alt boyutunda yer verilmiştir. Bu sonuç, öğretim programının öğrencilere kültürlerarası iletişim kurma ve farklı kültürlerle etkileşime geçme becerilerini geliştirme konusuna önem verdiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kültürel çeşitliliği anlamalarına ve küresel anlamda daha etkili iletişim kurmalarına, farklı kültürler arasındaki etkileşimi anlama ve değerlendirmelerine katkıda bulunabilir. Kültür okuryazarlığı toplumun hem kendi kültürünü hem de farklı toplumların kültürlerini tanıyabilmesini kapsamaktadır (Köksal, 2010). SBDÖP’de en az kazanım

kültürü sürdürme boyutunda yer verilmiştir. En az kazanımın kültürü sürdürme boyutunda yer alması, programın öğrencilere kendi kültürlerini sürdürme ve koruma konusunda daha az vurgu yaptığını göstermektedir. Bu durum, öğrencilere kültürlerini geçmişten geleceğe taşıma becerilerine daha az odaklandığı anlamına gelebilir. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarında, bu durum ele alınarak öğrencilere kendi kültürlerini koruma ve sürdürme konusunda daha fazla olanak sunmak için çeşitli düzenlemeler yapılabilir. Toksoy (2022) ise sosyal bilgiler ders kitaplarında Kültür ve Miras öğrenme alanındaki kültür konularında genellikle milli kültüre vurgu yapıldığını ifade etmiştir. Ancak kültür okuryazarlığının farklı alt boyutlarına dengeli bir şekilde vurgu yapmak, öğrencilere kültür konusunda daha geniş bir bilgi yelpazesi sunabilir.

4. sınıf SBDÖP’de kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlara İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarında yer verilmemiştir. Bu durum, söz konusu öğrenme alanlarının içeriğinde kültür okuryazarlığının daha az vurgulandığı veya bu alanlara entegre edilmediği şeklinde yorumlanabilir. Bu alanlarda daha çok doğaya, bilme, ekonomiye ve sosyal etkileşimlere odaklanılmış olabilir. Bu durum, belirli konuların kültür okuryazarlığı ile daha az ilişkilendirildiği bir öğrenme perspektifini yansıtabilir. Öğretim programında yer alan diğer tüm öğrenme alanlarının kazanımlarında kültür okuryazarlığına yer verildiğine ulaşılmıştır. Kültür okuryazarlığıyla ilişkili en fazla kazanıma Küresel Bağlantılar ile Kültür ve Miras öğrenme alanında yer verildiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Çelik ve Güleç (2023), kültür okuryazarlığıyla ilişkili kazanımlara sosyal bilgiler ders kitaplarında Birey ve Toplum, Kültür ve Miras ile Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında yer verildiğini tespit etmişlerdir. Yine Egüz (2021) 4. sınıf SBDÖP’te Kültür ve Miras ile Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarının kazanımlarının kültür okuryazarlığıyla ilişkilendirildiğine ulaşmıştır. Sertkaya (2010) da kültür konularının genellikle Kültür ve Miras öğrenme alanında ele alındığını ifade etmiştir. Ünlü (2012) ise SBDÖP’ün somut kültürel unsurlar bakımından yeterli olduğunu vurgulamıştır. Bu öğrenme alanlarının öğrencilere kültürlerarası etkileşim, kültürlerarası bağlantılar ve kültürel miras konularında zengin bir öğrenme deneyimi sunma amacıyla olduğunu gösterebilir. Kültür okuryazarlığının bu öğrenme alanlarına entegrasyonu, öğrencilerin küresel perspektif kazanmalarını ve kültürel çeşitlilikle daha bilinçli bir şekilde etkileşimde bulunmalarını sağlayabilir. Diğer taraftan bu sonuçlar, öğrenme alanları arasında kültür okuryazarlığının dengeli bir şekilde entegre edilmediğini göstermektedir. Kültür okuryazarlığı, sadece belirli alanlarla sınırlı kalmayıp tüm öğrenme alanlarına entegre edildiğinde daha etkili ve kapsamlı bir eğitim sağlayabilir. Belirli öğrenme alanlarında kültür okuryazarlığı vurgusunun daha az olduğu durumlar, ilgili öğrenme alanlarının potansiyel kültür okuryazarlığı unsurlarını güçlendirmek ve genişletmek adına gözden geçirilmesini gerektirebilir.

Çalışmada 4. sınıf SBDÖP’te kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların bilişsel ve duyuşsal alanda olduğu belirlenmiştir. Kazanımların en fazla bilişsel alanda olduğuna, psikomotor alana yönelik olarak herhangi bir kazanıma yer verilmediğine ulaşılmıştır. Psikomotor alana yönelik olarak herhangi bir kazanıma yer verilmemesi öğretim programı için bir eksiklik olarak görülebilir. Duyuşsal alanda ise

sadece tepkide bulunma ve değer verme basamaklarında kazanımlar yer alırken diğer basamaklara yönelik kazanımlara yer verilmemiştir. Bu açıdan duyuşsal alana yönelik kazanımların sayısı artırılabilir ve basamaklara daha dengeli bir şekilde yer verilmesi sağlanabilir. Kazanımların bilişsel alan basamaklarına ise daha dengeli bir şekilde dağıldığına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Yılmaz ve arkadaşları (2021) bir öğretim programındaki kazanımların bilişsel alanda Bloom taksonomisi basamaklarına daha dengeli bir şekilde dağılım göstermesi gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada bilişsel alanda sentez basamağı hariç bütün basamaklarda ilişkili kazanımlara yer verilmiştir. Gültekin ve Burak (2019) da 4. sınıf SBDÖP kazanımlarının bilişsel alanda yoğunlaştığına ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Çalışma, öğrenme alanları arasında kültür okuryazarlığının alt boyutlarına farklı düzeylerde vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu nedenle öğretim programları gözden geçirilebilir ve kültür okuryazarlığına daha geniş bir perspektif sunacak şekilde revize edilebilir. Kültür okuryazarlığına yönelik içeriklere öğrenme alanlarında daha dengeli bir şekilde yer verilebilir.

Kazanımlar, öğrencilere farklı kültürleri anlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmek amacıyla daha çeşitli kültürel deneyimlere odaklanabilir. Sosyal bilgiler dersi içeriği, öğrencilere farklı kültürleri anlamak ve değerlendirmek için çeşitli içeriklerle zenginleştirilebilir. Öğrencilere kültür okuryazarlığı becerilerini kazandırmak için sosyal bilgiler derslerinde pratik uygulamalara daha fazla yer verilebilir. 4. sınıf SBDÖP'te kültür okuryazarlığı ile ilişkili kazanımların daha çok bilişsel alanda yoğunlaştığına, psikomotor alanda ise herhangi bir kazanıma yer verilmediğine ulaşılmıştır. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarında bu durum dikkate alınarak bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara ve basamaklarına daha dengeli bir şekilde yer verilmesi sağlanabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarın bu makaleye katkı oranı, %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalenin bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Bu araştırma etik onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

Aşkar, P., Topçu, H. İ., Altun, A., Cırık, İ. & Kandırmaz, M. (2023). *K12 beceriler çerçevesi Türkiye Bütüncül modeli*. T. C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.

- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Çelik, M.E. & Güleç, S. (2023). 5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarının ve ders kitaplarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(2), 756-775. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1247497>
- Çulha Özbaş, B. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi*. M. Safran. (Ed.). Sosyal bilgiler eğitimi içinde (s. 702-718). Pegem Akademi.
- Dere, İ., & Ateş, Y. (2022). Alternative literacy in the Turkish Social Studies Curriculum. *Pedagogical Perspective*, 1(1), 1-20. <https://doi.org/10.29329/pedper.2022.448.1>
- Dündar, R., & Kızıl, M. M. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kültürel okuryazarlık. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(1), 144-157. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1227233>
- Egüz, Ş. (2021). Adequacy of the social studies curriculum in terms of cultural literacy skills. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, 23, 88-92. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2245589>
- Garcia-Mila, M., Miralda-Banda, A., Luna, J., Remesal, A., Castells, N., & Gilabert, S. (2021). Change in classroom dialogicity to promote cultural literacy across educational levels. *Sustainability*, 13(11), 6410. <https://doi.org/10.3390/su13116410>
- Gürel, D., & Çetin. T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ajeli/issue/41881/474998>
- Kafadar, T., & Şan, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (59), 214-234. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1744574>
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1156348>
- Köksal H. (2010). Türkiye’de tarih öğretimi tartışmalar ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı. Kenan Çayır (Ed.). *Eğitim, çatışma ve toplumsal barış. Türkiye’den ve dünyadan örnekler*. İstanbul: Tarih Vakfı.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Pehlivan, A., & Kolaç, E. (2017). Açık-örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğeleri. *Turkishstudies* 11(19), 655-670. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10095>
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri; gerçek dünya araştırması*. (Çev. R. Çinkır ve N. Demirkasımoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sertkaya, K. B. (2010). *İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yüksek lisans tezi) Balıkesir Üniversitesi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Setemen, K., Widiana, I. W., & Antara, I. G. W. S. (2023). Multicultural learning based on blended learning in social studies and the impact on nationalism attitude viewed from students' cultural literacy level. *Nurture*, 17(3), 314-324. <https://doi.org/10.55951/nurture.v17i3.337>
- Sığrı, Ü. (2021). *Nitel Araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Toksoy, B. (2022). *4. sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanının öğretmen görüşleri ve ders kitabı açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yatkın Bozkurt, Ş., Özen, F. & Altunbay, M. (2020). *Küreselleşme, kültürel etkileşim, kültürel okuryazarlık ve eğitim*. Mustafa Güçlü (Ed.). Eğitim Antropolojisi. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Akbaba, F. D., Halıpnar, F. M., Oral, S., Ulusoy Ünlü, A. (2021). Okul öncesi eğitim etkinlik kitabının yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 343-385. <https://doi.org/10.19171/uefad.790815>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Cultural literacy encompasses the knowledge, attitudes, understanding and skills that individuals should have to be aware of and recognize their own culture and other cultures, to develop behaviours in accordance with cultural norms and thoughts, and to make evaluations with an empathetic approach (Aşkar et al., 2023). Cultural literacy refers to the process of individuals understanding various cultures around them and the world and developing appropriate behavioural patterns towards these cultures. At the same time, cultural literacy allows individuals to have a deeper understanding of their own culture

or other cultures by increasing their empathy skills (Dündar & Kızılk, 2023). Cultural literacy is an important concept in today's globalized world that includes the ability of individuals to communicate and understand effectively within a social, cultural and historical context. Cultural literacy helps individuals to understand others, express themselves, overcome communication problems arising from cultural differences, and contribute to the creation of contemporary values such as coexistence and intercultural exchange in multicultural environments. Cultural literacy can be associated with many field skills as well as social sciences field skills (Aşkar et al., 2023).

As a composite of the social sciences, the studies course constitutes a core area that aims to equip students with the skills to understand, evaluate and act effectively within their societies. In today's globalized world, it has become increasingly critical for individuals to have the skills to deal with cultural diversity, understand different perspectives and manage cultural interactions effectively. Cultural literacy education and raising generations as individuals who can understand the elements of culture are of great importance. Social studies therefore presents the change and continuity of culture, its past and present state in a holistic way. Changes in the world and in our country also affect the Social Studies Curriculum (SSC) in order to increase knowledge and meet the expectations of society and the individual (Çelik & Güleç, 2023).

Cultural literacy goes beyond individuals' understanding of their own culture to include the ability to understand, evaluate and interact with different cultures. In a world of increasing cultural diversity, these skills can give students a broader perspective, helping them to understand cultural richness and communicate more effectively in a global context. Social studies courses aim to provide students with the skills to understand, evaluate and participate effectively in societies. In this context, it is important to assess how effective the SBSP is in helping students gain cultural literacy. For this reason, this study aims to examine how well the learning outcomes in the 4th grade SSC are compatible with the concept of cultural literacy.

Research Model

The study employed a document analysis design, which is a qualitative research method. In this design, data are accessed by analyzing printed and electronic materials containing information related to the topic of interest (Bowen, 2009; Karasar, 2017) and documents related to the researched topic are examined (Kıral, 2020; Robson, 2017).

In this context, document analysis was conducted in this study since the acquisitions related to cultural literacy in SBSP were examined.

Data Collection Tool

The cultural literacy document analysis form was used as a data collection tool. The sub-dimensions and contents of this form are as follows (Aşkar et al., 2023);

Understanding Culture: recognizing cultural concepts, recognizing cultural elements, recognizing one's own culture, distinguishing cultural similarities and differences.

Sustaining Culture: participating in cultural activities, taking social responsibility, and protecting cultural heritage.

Cultural Interaction: recognizing the relationship between language and culture, exploring different cultures, empathy, and living in a multicultural environment.

Validity and Reliability Studies

To ensure the validity and reliability of the data analysis and findings, the researcher consulted with two experts - one from the classroom and one from social studies education (Yıldırım & Şimşek, 2021). The relationship between learning outcomes and cultural literacy was determined through a process conducted twice with an interval of fifteen days, with the involvement of the researcher and the two experts. The study compared the internal consistency of the results obtained from the relationship determination procedures. To ensure internal consistency, the study required at least 80% consensus between the procedures (Miles & Huberman, 1994). The study achieved 91% consensus between the two procedures.

Data Analysis

The descriptive analysis method was preferred in data analysis. In the study, descriptive analysis was used to determine the outcomes related to cultural literacy in the 4th grade SSC, to determine in which sub-dimension of cultural literacy these outcomes are located, and to determine in which learning areas the outcomes are located (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Conclusion and Discussion

The 4th Grade SSC program includes all sub-dimensions of cultural literacy in its learning outcomes. This enables students to develop their ability to recognize and understand both their own and different cultures. The cultural interaction sub-dimension has the most achievements related to cultural literacy, while the dimension of sustaining culture has the least number of achievements. The program's emphasis on sustaining and protecting their own cultures is shown to be relatively low, as evidenced by the fact that the dimension of sustaining culture has the least number of outcomes.

Acquisitions involving cultural literacy are not included in the learning areas of People, Places and Environments, Science, Technology and Society, and Production, Distribution and Consumption in Grade 4 SSC. This can be interpreted as cultural literacy being less emphasized or not integrated into the content of these learning areas. It may indicate that these areas focus more on nature, knowing, economy and social interactions. It was found that cultural literacy was included in the outcomes of all other learning areas in the curriculum. It was determined that the most achievements related to cultural literacy were included in the learning areas of Global Connections and Culture and Heritage. Similarly, Çelik and Güleç (2023) found that learning outcomes related to cultural literacy were included in the learning areas of Individual and Society, Culture and Heritage, and Global Connections in social studies textbooks. Egüz (2021) also found that the learning outcomes of the 4th grade SSC Culture and Heritage and Global Connections learning areas were associated with cultural literacy. Sertkaya (2010) also stated that cultural issues are generally addressed in the Culture and Heritage learning area.

In the study, it was determined that the learning outcomes associated with cultural literacy in Grade 4 SSC were in the cognitive and affective domains. It was found that the gains were mostly in the cognitive domain and there were no gains in the psychomotor domain. In the affective domain, there were gains only in the steps of reacting and valuing, while there were no gains for the other steps. It was found that the gains were distributed more evenly in the cognitive domain steps. In the cognitive domain, related acquisitions were included in all steps except the synthesis step. In this direction, Yılmaz et al. (2021) stated that the gains in a curriculum should show a more balanced distribution of Bloom's taxonomy steps in the cognitive domain.

Recommendations

The study shows that sub-dimensions of cultural literacy are emphasized at different levels across learning domains. Therefore, curricula can be revised and renewed to provide a broader perspective on cultural literacy. Content on cultural literacy can be more balanced in learning areas.

Outcomes could focus on more diverse cultural experiences to develop students' ability to understand and evaluate different cultures. Social studies course content could be enriched with a variety of content to help students understand and evaluate different cultures. Social studies lessons could include more practical applications to develop students' cultural literacy skills.

In Grade 4 SSC, it was found that the acquisitions related to cultural literacy are mostly concentrated in the cognitive domain, while there are no acquisitions in the psychomotor domain. For this reason, this situation can be taken into consideration in curriculum development studies and cognitive, affective and psychomotor areas and steps can be included in a more balanced manner.